

Valtion- avustukset ja kestävä kehitys

Museovirasto

Sisällys

- 1 Tavoitteena kestävä kulttuuriperintötyö**
- 2 Kestävä kehitys ja YK:n Agenda 2030 -tavoitteet**
- 3 Museovirasto tukee kestäviä ja vastuullisia hankkeita**
- 4 Miten kirjoittaa hyvä hankesuunnitelma?**
- 5 Lisää tietoa kestävästä kehityksestä ja vastuullisuuden pohdintaan**

Tavoitteena kestävä kulttuuriperintötyö

Kestävän kehityksen ulottuvuus on osa Museoviraston toimintastrategiaa. Opetus- ja kulttuuriministeriön koko hallinnonala koskevat kestävän kehityksen tavoitteet edellyttävät myös meiltä konkreettisia toimia kestävämmän huomisen luomiseksi alallamme. Edellytämme vastuullista toimintaa kaikilta yhteistyökumppaneiltamme ja myös hallinnoimissamme valtionavustuksissa. Näin edistämme välillisesti parempaa ja kestävämpää tulevaisuutta tuleville sukupolville.

Avustusten hakijoiden on hakemuksia tehdessään perusteltava, kuinka hanke edistää kestävä kehitystä. Valtionavustuksen saajan toiminnan tulee olla lainmukaista, vastuullista ja kestävä. Tämän ohjeistuksen avulla haluamme tukea avustusten hakijoita omassa työssään kestävämmän tulevaisuuden hyväksi.

Kestävä kehitys ja YK:n Agenda 2030 -tavoitteet

Suomi on sitoutunut vuonna 2015 YK:ssa sovittuun Kestävän kehityksen globaaliin toimintaohjelmaan, josta käytetään nimeä Agenda 2030. Ohjelman tavoitteena on huolehtia ympäristöstä, lisätä sosiaalista oikeudenmukaisuutta ja parantaa samalla talouden kestävyttä. Se sisältää 17 Kestävän kehityksen tavoitetta, jotka maiden tulisi yhdessä saavuttaa vuoteen 2030 mennessä.

Agenda 2030 -viitekehys perustuu ajatukseen organisaation jättämästä kädenjäljestä ja jalanjäljestä. **Kädenjälki** tarkoittaa myönteistä vaikutusta toimintaympäristöön, esimerkiksi yhteisön osallistamisen tai työnantajana toimimisen kautta. **Jalanjäljellä** tarkoitetaan negatiivisia vaikutuksia, esimerkiksi toiminnasta aiheutuvia ympäristövaikutuksia. Kulttuuriperintötyötä tekevissä organisaatioissa yhteiskunnallinen ja sosiaalinen kädenjälkivaikutus on usein merkittävä. Toiminnasta aiheutuvan jalanjäljen merkitystä ei silti voi unohtaa, vaan on tehtävä määrätietoista työtä ja investointeja sen pienentämiseksi.

Ekologinen kestävyys

Päämääränä on turvata maapallon säilyminen elinkelpoisena vielä tulevaisuuden sukupolville. Lähtökohtana on sopeuttaa ihmisen toiminta maapallon luonnonvaroihin ja luonnon kestokykyyn. Esimerkiksi: vaikuttaminen alueen ympäristön, maiseman, ja luonnon monimuotoisuuden säilymiseen; palveluiden tuottaminen ympäristöystävällisesti; luomu-, lähi- ja kasvisruuan käytön lisääminen sekä ruokahävikin vähentäminen; hiilijalanjäljen pienentäminen; energiankäytön ja ympäristövaikutusten suunnitelmallisuus ja seuranta; kiertotalouden käytäntöjen omaksuminen

Sosiaalinen kestävyys

Tavoitteena on poistaa ihmisten välistä eriarvoisuutta ja varmistaa jokaiselle riittävä toimeentulo, mahdollisuus koulutukseen sekä turvata perusoikeuksien toteutuminen. Esimerkiksi: osallistuminen ja vuorovaikutus; paikallisyhteisön rooli kulttuuriperintötyössä; paikallisen työvoiman palkkaaminen ja työntekijöiden oikeuksien huomioiminen; avoin viestintä vastuullisuuden onnistumisista ja haasteista; vastuullisuus sidosryhmäkumppaneiden valinnassa; esteettömyyden ja saavutettavuuden huomioiminen; tasavertaisuus ja tasa-arvoisuus kohtaamisissa

Taloudellinen kestävyys

Tavoitteena tasapainoinen talouskasvu, joka ei perustu luonnonvarojen hävittämiseen eikä velkaantumiseen. Esimerkiksi paikallisten ihmisten ja toimijoiden työllistyminen ja hyötyminen toiminnan tuotoista; kestävyyttä tukevat investoinnit; yritystoiminnan läpinäkyvyys; toiminnan jatkuvuuden edellytyksistä huolehtiminen

Kulttuurinen kestävyys

Tavoitteena vahvistaa kulttuuri-identiteettiä, edistää ihmisten ja alueiden hyvinvointia sekä lisätä erilaisten kulttuurien tuntemusta ja arvostusta. Esimerkiksi paikallisen kulttuuriperinnön suojelu ja vaaliminen; kulttuurisen moninaisuuden huomioiminen, kulttuurin esittäminen ja tuotteistaminen kunnioittavasti; kulttuuriperinnön moniulotteisuus ja vuorovaikutteisuus, paikallisuuden ja kulttuurisen moninaisuuden näkymien viestinnässä

Museovirasto tukee kestäviä ja vastuullisia hankkeita

Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalla kestävyystavoitteita tarkastellaan valtionavustuksia hakiessa ympäristövaikutusten (ekologinen kestävyys), tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistämisen (sosiaalinen ja kulttuurinen kestävyys) sekä hyvän hallinnon ja turvallisen toimintaympäristön kannalta (taloudellinen ja sosiaalinen kestävyys). Seuraavien kysymysten kautta voit pohtia oman hankkeesi kestävyyttä ja vastuullisuutta.

Hankkeen ekologinen kestävyys ja ympäristövaikutukset tarkoittavat esimerkiksi seuraavia asioita:

- Miten hankkeen ympäristövaikutuksia tunnistetaan? Miten kuormitusta vähennetään? Onko yhteisöllä ympäristövastuusuunnitelma tai vastaava toimintamalli?
- Miten hankkeen tulokset lisäävät ympäristökysymyksiin liittyviä tietoja, taitoja ja tietoisuutta? Miten ja kenen keskuudessa?
- Minkälaista kestävä kehityksen osaamista hankkeessa syntyy? Kenelle ja miten osaamista jaetaan eteenpäin?
- Miten hankkeella vaikutetaan kulttuuriympäristön, maiseman tai luonnon monimuotoisuuden säilymiseen? Minkälaisia haasteita näin voidaan ratkaista?

Hankkeen sosiaalinen ja kulttuurinen kestävyys tarkoittavat esimerkiksi seuraavia asioita:

- Minkälaisin toimenpitein hanke edistää tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta? Miten hanke auttaa ymmärtämään ja kunnioittamaan kulttuuriperintöä?
- Miten hanke tukee kulttuurista moninaisuutta ja erilaisia näkökulmia kulttuuriperintöön? Miten hankkeella mahdollistetaan erilaisten ihmisten osallisuutta kulttuuriperintöön? Ovatko kaikki tervetulleita mukaan toimintaan?
- Miten hankkeessa huomioidaan erilaisia käyttäjäryhmiä ja heidän erilaisia tarpeitaan sekä mahdollisia rajoitteita tai haasteita? Miten huomioidaan fyysinen, digitaalinen ja sosiaalinen saavutettavuus?

Hankkeen taloudellinen kestävyys ja hyvä hallinto tarkoittavat esimerkiksi seuraavia asioita:

- Onko hakijan toiminta avointa, läpinäkyvää, osallistavaa ja yhteisöä rakentavaa?
- Kuinka hankkeessa toteutetaan hyvää hallintoa?
- Onko hankkeella realistiset tavoitteet suhteessa resursseihin? Riittävätkö resurssit suunniteltuihin toimenpiteisiin?
- Kuinka hankkeen elinkaari sekä jatkuvuus on suunniteltu? Onko hankkeessa tehtävää työtä mahdollista vakiinnuttaa pysyväksi toiminnaksi?
- Missä, kenelle ja miten hankkeessa syntyvät osaaminen, tulokset ja tieto ovat saatavilla hankkeen jälkeen?
- Onko hankkeessa tapahtuva työllistäminen tai vapaaehtoistyö reilua ja asianmukaista? Työllistääkö hanke alan erikoisosaajia ja/tai tarjoaako työ-, työharjoittelu- tai työkokeilupaikan? Käytetäänkö hankkeessa paikallisia toimijoita ja materiaaleja?
- Huolehditaan hankkeessa asianmukaisesta fyysisestä ja henkisestä työturvallisuudesta. Ovatko turvallisen tilan periaatteet osa hankkeen toteutusta?

4

Miten kirjoittaa hyvä hankesuunnitelma?

Suunnitellessasi valtionavustuksen hakemista ja kirjoittaessasi hakemusta ja hankesuunnitelmaa pohdithan hankettasi seuraavien kysymyksen kautta:

- Miten hanke edistää kulttuuriperinnön vaalimista ja elinvoimaisuutta?
- Onko hankkeessa selkeästi mietitty kenelle, miksi ja mitä tehdään? Tuottaako se ratkaisuja yhdessä havaittuun tarpeeseen?
- Miten hanke vaikuttaa myönteisesti paikalliseen yhteisöön ja laajemmin yhteiskuntaan?
- Mitä hankkeen jälkeen tapahtuu? Mikä muuttuu, jos hanke toteutuu?
- Miten onnistumista arvioidaan? Mitkä ovat hankkeen riskit?
- Miten hanke kytkeytyy osaksi hakijan toiminnan kokonaissuunnittelua ja kehittämistä?

Lisää tietoa kestävän kehityksen ja vastuullisuuden pohdintaan

TYÖKALUJA VERKOSSA

Vastuullisuuteen liittyvien sertifikaattien avulla on mahdollista kehittää organisaation työtä systemaattisesti yhä kestävämmäksi. Osa työkaluista on maksullisia, osa maksuttomia. Ekokompassin kymmenen osa-aluetta johdattavat toiminnan ympäristönäkökulman kehittämiseen. Sustainable Travel Finland on kehitetty erityisesti matkailualan toimijoille, mutta sopii myös hyvin erilaisille kulttuuriperintökohteille.

Korjaustaito.fi on Museoviraston tuottama rakennusperinnön, säilyttävän korjaamisen ja restauroinnin sivusto.

Kestävän kehityksen kompassi Museoviraston ja kumppaneiden työkalun avulla voit pohtia organisaation tai hankkeen työtä kestävän kehityksen neljän eri ulottuvuuden kautta ja kehittää omaa toimintaa. Lasten ja nuorten kanssa toimiva työkalu on Perintöhyrrä, joka on saatavilla 19 kielellä.

Yhteinen polku - Opas elävän perinnön vastuulliseen matkailulliseen tuottamiseen on syntynyt Visit Finlandin ja Museoviraston yhteistyönä, ja sen kehittämiseen on osallistunut joukko elävän perinnön ja matkailun asiantuntijoita. Oppaan tarkoituksena on tukea elävän perinnön vastuullista käyttöä matkailussa. Opas on tarkoitettu sekä elävän perinnön parissa toimiville tahoille että matkailuyrittäjille.

Kestävä matkailu maailmanperintökohteissa -selvityksessä tarkastellaan kestävän matkailun hyviä käytäntöjä, mahdollisuuksia, haasteita sekä kehittämistarpeita Suomessa sijaitsevilla

maailmanperintökohteissa. Museoviraston ja Cuporen selvityksestä löytyy hyviä oppeja myös muille toimijoille.

Suomen Kotiseutuliitto - kestävä kotiseututyö -sivustolle on koottu yleistietoa, suunnitelma sekä käsikirjoja kestävä kotiseututyön tueksi.

Käsikirja vastuullisesti toimiville tapahtumille

Käsikirjan toimintamalli pohjautuu tutkittuun ja käytännön tietoon sekä aiempaan vankkaan kokemukseen vastuullisesta tapahtumajärjestämisestä.

LISÄTIETOA KESTÄVÄSTÄ KEHITYKSESTÄ VERKOSTA

Suomi, jonka haluamme 2050 - Kestävän kehityksen

yhteiskuntasitoumus. Suomen kansallinen linjaus kestävä kehityksen toteuttamisesta. Yhteiskuntasitoumuksen valmistelusta vastasi Suomen kestävä kehityksen toimikunta.

Valtioneuvoston periaatepäätös kulttuuriperintöstrategiasta 2023-

2030 tarkastelee kulttuuriperintöä kokonaisvaltaisesti: sitä on kaikkialla ja se on osa jokaisen elämää. Kulttuuriperintö voi olla aineellista, aineetonta tai digitaalista tai se voi liittyä kulttuuri- tai luonnonympäristöön. Strategian visiossa korostetaan kulttuuriperinnön merkitystä yhteiskunnan voimavarana, joka tarjoaa ratkaisuja kestävä tulevaisuuden rakentamiselle.

Mondiacult loppujulistus 2022 on Unescon kulttuuripolitiikan ja kestävä kehityksen maailmankonferenssin loppujulistus.

#culture2030goal Kulttuuritavoite 2030 -kampanjasivusto kulttuurin saamiseksi omaksi kestävä kehityksen tavoitteeseen YK:n tavoitteiden joukkoon. Taustalla laaja joukko kansainvälisiä kulttuurin ja kulttuuriperinnön järjestöjä.

LuoTo-toimenpideohjelma Luovien alojen ekologisen kestävyysmurroksen toimenpideohjelma viitoittaa tietä kestävä tulevaisuuden rakentamisessa. Toimenpideohjelmaan on koottu keskeiset huomiot luovien alojen kestävyys Hankkeista, kestävyystyön haasteista sekä suosituksia jatkotoimenpiteiksi luovien alojen kestävyysmurroksen vauhdittamiseksi. Uudenmaan liiton vetämän hankkeen laaja esiselvitys kartoitti luovien alojen ekologista kestävyysmurrosta palvelevaa toimintaa ja menetelmiä Suomessa.

Varsinais-Suomen museoiden ilmastolupaus

Hankkeessa 13 varsinaissuomalaisista ammatillista museota kehittää toimintaansa ja tarkastelee omaa toimintaympäristöään kriittisesti ekologisen kestävyden näkökulmasta.

Suomen Museoliitto - Kestävän kehityksen työryhmä Museoliiton kestävän kehityksen työryhmä on kuullut asiantuntijoita, selvittänyt museotoiminnan kestävän kehityksen hankkeita ulkomailla sekä toteuttanut kartoituksen kestävän kehityksen toimintamalleista ja parhaista käytännöistä suomalaisissa museoissa.

Kestävä kehitys osana kulttuuriympäristöpolitiikkaa:

kansainvälisiä linjauksia -selvitys on osa Museoviraston ”Kestävyys ja kulttuuriympäristötyö” -hanketta, joka keskittyy kestävän kehityksen edistämiseen sekä kulttuuriympäristöön liittyvän tiedon ja osaamisen vahvistamiseen. Selvitys kartoittaa kestävän kehityksen ja kulttuuriympäristöt yhdistäviä kansainvälisiä kulttuuriperintösopimuksia ja politiikkalinjauksia ja pyrkii niiden kautta tuomaan esiin mahdollisuuksia, joihin kulttuuriympäristötoimijat voivat tarttua myös Suomessa.

Vähähiiliset energiamuodot kulttuurihistoriallisesti arvokkaissa

kohteissa on ympäristöministeriön julkaisu, jossa kootaan hyviä esimerkkejä ja käytäntöjä tukemaan vähähiilisten energiamuotojen käyttöönottoa ja sovittamista kulttuurihistoriallisesti arvokkaissa rakennuksissa ja alueilla.

Museovirasto